

באקו עיר הרוחות עולה על המפה

Posted on 12 באפריל 2018 by מוטי ורסס

בסוף החודש תארח באקו, בירת אזרבייג'אן, בפעם השלישית ברציפות, את הגראנד פרי של פורמולה 1, מרוץ המכוניות היוקרתי בתבל. ביקור תיירותי עם תובנה בצדו

Category: כללי

Tag: באקו, פורמולה 1, הגדלי הלהבה, הר האש, מרכז התרבות על שם אלייב

רחובות העיר באקו השוקקת כבר תחומים בקוביות בטחון וגדרות מכוערות ברחובות האטרקטיביים ביותר. הפיכתה

לעיר לגיטימית במסע העולמי של הפורמולה 1, מהווה חולייה נוספת במאמצים הכבירים של הנשיא אלייב להפוך את מעצמת הנפט במערב היס הכספי ליעד תיירות עולמי. בשנה שעברה אף נחתם הסכם על קיום המרוץ ב-10 השנים הבאות תמורת סכום של כ-400 מיליון דולר.

והעיר, שאך לפני דור הייתה תחת שלטון קומוניסטי של ברית המועצות, בהחלט בדרך הנכונה. בשנים האחרונות נבנו בה מבנים מרהיבים, מוזיאונים, מרכזי קניות ובתי מלון. לצד העיר העתיקה, יחד עם ארמון שירוואנשה ומגדל העלמה שבתחומה - הראשונה באזרבייג'אן שהוכרזה כאתר מורשת עולמית על ידי אונסק"ו - לבאקו יש בהחלט מה להציע.

באקו מתכוננת לפורמולה 1. צילום מוטי ורסס

שעתיים וחצי טיסה מנתב"ג במטוס הדריםליינר הנוצץ של אזרבייג'אן איירליינס (או בחברות ישראליות כמו ישראייר וארקיע), והיעד הכל-כך קרוב הזה הופך עבורנו, כישראלים, לחופשה הכי דומה שהעליתם בדעתכם לזו שבדובאי, או באחת מערי נסיכויות המפרץ.

טרמינל נמל התעופה הבינלאומי באקו-היידר אלייב - על שמו של נשיאה הראשון של אזרבייג'אן ומייסדה ואביו של הנשיא הנוכחי - מרשים בעיצובו המודרני. מעצביו הטורקים (חברת אוטובאן Autoban), זכו בשלל פרסים בינלאומיים על פרויקט זה. לטעמי זהו הטרמינל היפה ביותר בו חזיתי אישית. גם תהליך רכישת הוויזה - 20 דולר ארה"ב לישראלים ומחיר כפול לאזרחי האיחוד האירופי נעשה בדלפק נפרד לפני הגשת הדרכונים למשטרת ההגירה והוא יעיל למדי, למרות שבתחילה נראה מרתיע ולא מוכר.

אוטוסטרדה מהירה מובילה לאזור העיר העתיקה במפרץ קטן, אך פתוח, על חוף היס הכספי. הרוחות המנשבות בחוף והולכי הרגל, עם מעילים רכוסים גם כשהשמיים כחולים, העידו על כינויה של באקו מזה שנים כ"עיר הרוחות". בדרך בולט האצטדיון האולימפי המזכיר את האצטדיונים החדשים בעולם שלרוב נבנים עבור משחקים אולימפיים עתידיים. באקו אינה ברשימה עדיין, אבל ללא ספק תארח אולימפיאדה הרבה יותר מהר ממה שניתן להעלות על הדעת.

עם איראן כשכנה

שהייה בבאקו ושיחות עם מקומיים מבהירים עד כמה מורכב ובלתי יאומן האיזון הבין תרבותי והעדתי במדינות הקווקז. מסובך שבעתיים ממצבה של ישראל אל מול הפלסטינאים. באזרבייג'אן חיים כיום כ-10 מיליון אזרים (מוסלמים חילוניים לחלוטין), בעוד שמעבר לגבול השכנה מדרום - איראן - חיים גם כ-25 מיליון אזרים, המהווים כשליש מתושבי המדינה. מצב מסובך למדי. האזרים אוהבים את ישראל באופן בלתי מוסבר כמעט (יחסי המסחר בין שתי המדינות הוא מצב של Win Win לשני הצדדים נפט תמורת נשק), חשים קירבה תרבותית לטורקיה (מוצא אתני ושפה כמעט זהה), אך מאוימים על ידי ארמניה, שאינה חיה בשלום לא עם האזרים ולא עם הטורקים, אלא עם רוסיה

- היחידה שמגינה עליה מן המוסלמים המקיפים אותה. מסובך ומורכב להפליא. חשוב להבין את עיקרי יחסי הכוחות כשמגיעים לביקור בבאקו.

הר האש תופעת טבע מרתקת של להבות אש-תמיד הבוקעות מבטן האדמה. צילום מוטי ורסט שיטוט בעיר במשך כמה ימים מבליט את שימור המסורת העתיקה אל מול האקסטרווגנזה של המבנים החדשים ומעוררי ההתפעלות. הנשיא אילהאם אלייב, שעומד בראש המדינה מ-2003 מאז שנפטר אביו, נבחר שוב ושוב במערכות בחירות ללא יריבים - כמקובל בהרבה מדינות פוסט-סובייטיות. השוטרים הפרוסים בכל פינה בעיר לבטח מעניקים יציבות לשלטונו, כי משטרו נתון לביקורת הן מבפנים והן מבחוץ. אך אי אפשר שלא להתרשם מהצמיחה המדהימה של באקו בשנות שלטונו. שלושת מגדלי הלהבה המרשימים, המעוצבים כשלוש להבות הפונות כלפי חוץ, מצופים בזכוכית ובכ-10,000 גופי תאורה Led ומשמשים כמסכי ענק בשעות החשכה, הם ללא ספק הבולטים מכולם. למרגלותיו בולט מוזיאון השטיחים שאף עיצבו (בצורת שטיח...) מרתק למדי. מאות שטיחים - שנארגו במשך עשרות בשנים ברחבי המדינה ומשקפים את האומנות המיוחדת הזו - נפרשים בקומות המוזיאון ומדגישים מסורת עתיקה, אל מול החדשנות של המבנים החדשים. כך נשמרת תחושת העבר בעיר העתיקה המרתקת, בה ניתן לשוטט יום שלם ולהתפעל הן מן ההיסטוריה הלא מוכרת והן מתהליך השימור והנקיון הבולט בכל פינה.

מרכז תרבות מגלומני ☞ אך גם מרתק

בין הסמטאות שוכנות מסעדות אתניות רבות בהן מוגש האוכל האזארי המסורתי במחירים זולים במיוחד (דומה מאד למטבח הקווקאזי והטורקי). ב"מוגאם קלאב", הממוקמת במעין קרדו תת-קרקעי אריסטוקרטי ומשוחזר, אסור להחמיץ את מרק הדושפארה המסורתי (מרק עוף עם קרפלאך זערוויים). סלטי החצילים והשעועיית טעימים להפליא. מרבית המנות העיקריות מכילות בשר כבש רך ומבושל היטב (לחובבי הז'אנר בלבד) ולצידם מוגשת צלחת ירוקים טריים - פטרוזיליה, בצל ירוק, כוסברה - הנאכלים שלמים ולא קצוצים בסלט. שווה בהחלט, אך לא חייבים בכל ערב.

גולת הכותרת של העיר היא המבנה המעוקס ביותר בעולם, הבוהק בלובנו בין מבני העיר. מדובר במרכז התרבות היידר אלייב (Heydar Aliyev Cultural Center). שתוכנן על ידי האדריכלית הגאונית זאהה חדיד. יש הרואים בו פאר מגלומני, שנועד כולו להנציח את שושלת השליט המקומי. יש אמת בדברים, אך למרכז המדהים הזה (אל תחמיצו אף אגף ☞ קומת מיני-אזרבייג'אן מרהיבה, תערוכת הבובות בלתי רגילה ואף קומת הציורים של האמן הרוסי אלכסיי

בקוב (Alexey Beqov) עוצרת נשימה - משמעות נוספת. מה שעשה מוזיאון גוגנהיים בעיצובו הגאוני של פרנק גרי לעיר בילבאו בחבל הבאסקים בספרד, הוא שצפוי להתרחש בבאקו בעקבות עבודתה של חדיד. האדריכלית הנערצת, שלמרבה הצער מתה לפני כשנתיים מהתקף לב בגיל 65, נולדה בעיראק והתגוררה בבריטניה ואף זכתה לתואר אבירות על תרומתה לאדריכלות של כמה מבנייני העולם הבולטים ביותר.

מגדלי הלהבה בבאקו - מבט מהטיילת. צילום מוטי ורסס

בנוסף לשהות בבאקו, מומלץ לתכנן גם יום שלם מחוץ לעיר, בסיוור מודרך או אפילו עם נהג מונית מקומי שישמח להירתם למשימה. הנסיעה דרומה לאורך חופי הים הכספי ☒ הימה הסגורה הגדולה בעולם שמימיה לא נשפכים לשום מקום (תחלופת המים היא באמצעות אידוי בלבד) - אינה דומה לשום נסיעה שהכרתם. לצידי הדרך ☒ במקום יערות עם עצים מלבליים, פרוסים יערות של חרגולי משאבות הנפט המנקרים באדמה ללא הרף. הכמויות והצפיפות עולות על כל דמיון. המראה המיוחד הזה הוא תמצית עושרה של אזרבייג'אן. משאב זה אחראי כיום לכ-70% מהכנסות המדינה. הנפט זורם באמצעות הצינור השני באורכו בעולם, דרך גאורגיה לג'ייהאן שלחופי הים התיכון וצינורות נוספים מתכוננים אף הם.

מחוץ לבאקו ☒ בהמשך ים חרגולי הנפט הנמוג לאיטו - אל תחמיצו את שמורת גובוסטאן - Gobustan State Reserve (נוף מרהיב, מוזיאון מושקע וציורים בסלע שנותרו בה מתקופת האבן ולאחריה), מקדש האש - Zoroastrianism Fire Temple Ateshgah (מרכז עתיק של מאמיני דת זרתוסטרא שעיקרה בפרס והודו) והר האש ("Yanar Dag" - Burning Mountain - תופעת טבע מרתקת של להבות אש תמיד הבוקעות מבטן האדמה. חובה!

הביקור באזרבייג'אן משרה תחושת אמביוולנטיות לא פשוטה. מזה, חוסר התפשרות מתמשך על טריטוריות של עמים עם דתות שונות תחת שלטון שאינו דמוקרטי. ומזה, הביקור אף מטפח תקווה כמוסה - עוצמת האיסלאם החילוני בקווקז וקבלתה של ישראל כמדינה לגיטימית, הם עדות שעמים ☒ גם אם בשל אינטרסים - יכולים לחיות בדו-קיום האחד לצד השני.